

Ријеч Пиве

Плужине, година III, број 19/20, јул/август 2018. Бесплатан примјерак

Фото: Парк
природе
"Пива"

МИЛЕНА ПРИЧА
СА КОЗАМА
НА СЕДАМ ЈЕЗИКА

Из Париза у
црногорске гудуре

СТРАНЕ 10 - 11

ИНТЕРВЈУ: ПРЕДСЈЕДНИК СКУПШТИНЕ
ОПШТИНЕ ПЛУЖИНЕ ПЕТАР МИТРИЋ

РЕЗУЛТАТИ
ГОВОРЕ О НАМА

СТРАНЕ 4 - 6

Бајагић: Имамо разлога за оптимизам

СТРАНЕ 8 - 9

Молитва малене Данице

СТРАНЕ 14 - 15

Колиба као дворац

СТРАНЕ 16 - 17

Пива на попришту судбоносних догађаја

СТРАНЕ 20 - 21

УМЈЕСТО УВОДНИКА

Успјели смо јер смо били сложни

Пише: Весна РАДОЈЕВИЋ

Половином јуна почела је неравноправна и неизвесна борба мјештана пивских села Горња и Доња Брезна – ушли су у клинч са много јачим и већим противником. Борба Давида и Голијата, пивских горштака против двије моћне енергетске компаније трајала је три мјесеца, и Брежњани су успјели да добију натраг свој мјесни пут због којег је све и почело.

Пут кроз Брезна су градили наши родитељи, својим знојем, откидали од својих имања и од својих уста. Тај пут није био намијењен великим теретима, а њиме је, од почетка градње далековода и трафостанице у Брезнима, превезено много терета, прошло много камиона, градјевнских машина, радника. Брежњани се нису бунили, стрпљиво су чекали да се радови приведу крају и да енергетске компаније врате пут у првобитно стање. Да су то учиниле, све би прошло мирно, свако би радио свој посао, нико у Црној Гори, мимо Пиве не би знао ни за овај пут, ни за ове људе.

Данас, последице протеста и блокаде радова енергетским компанијама, притисака које смо издржали, покушаја да нас застраше, склоне, за ову борбу зна, не само Црна Гора, већ и регион. Мјештани малог пивског села успјели су да остваре право на свој пут. Честитке стижу са свих страна, уз увијек исти коментар: Нисмо вјеровали да ћете успјети!

Кап је прелила чашу када су енергетске компаније Крново Греен Енергу и Црногорски електропреносни систем привеле крају радове на изградњи далековода и трафостанице, а о реконструкцији мјесног пута који су користили – ни ријечи. Пут – рупа до рупе, испуцао, истањо се,

не може се њиме ни пјешке проћи.

Мјештани који живе у Брезнима, свакодневно су били на блокади. Ми други смо долазили кад смо могли и кад је требало. Милорад је зором, прије него уђе у шталу, долазио да стражари. Мајо је овде предавао Заги, и држао смјену. Бујо је био међу најчешћима. Милош његов је из треће смјене на послу стизао у прву на пут. Дарко је дошао на одмор на дједовину, а дио је провео на блокади. Мићо, други Мићо, Стојан, Радоња, Жути, Лако, Јозо, Драшко, Војо, Моле, Пиго, Миро, Драган, Пеђа, Радоман... Никола је правно распоред, косило се, пластило, пољски радови у јеку. Он сам ускакао кад год је требало.

Једном нам је, код коша, спремио свој чувени рижот од печурака.

Нико, осим нас, није вјеровао да ћемо успјети. Велика је то сила. Моћне компаније, иза њих огроман новац, државни интереси, уз њих појединци из институција. Ово је Црна Гора, није Њемачка, Швајцарска или Норвешка. Овдје малом човјеку није могуће остварити своје право када су с друге стране интереси моћних и великих.

Ми смо доказали да је могуће, успјели смо јер смо били у праву. И јер смо били сложни. Једни другима прискакавали око кошевине, плашћења, дрва... Једни другима вјеровали. Уговори са енергетским компанијама су потписани, Крново Греен Енергу ће комплетно санирати и асфалтирати шест километара, а ЦГЕС три километра.

Чекамо да легне асфалт, а онда ће Милош оно јагње сто је обећао да обрне.

Брежњани су добили назад свој пут. Сада је на реду вода. Па да живимо као људи.

ИМПРЕСУМ

Министарство културе Црне горе у Евиденцији медија под редним бројем 778. од 7. 10. 2016. године уписало је штампани медиј „Ријеч Пиве“ чији је оснивач издавачко предузеће “Наша Пива” д.о.о. Лист је подржан од Министарства културе.

Главни и одговорни уредник:
Радмило Тадић

Уређивачки одбор:
др Раденко Пејовић, др Златко Булић, Наташа Лучић,
Миленко Мишко Мићановић, Мироје Вуковић, Жељко Шапурић

e-mail: rijec.pive@gmail.com

Приликом избора за председника Скупштине општине најавили сте да очекујете да се сви одборници „окрену“ грађанима и њиховим проблемима.

Који су то кључни проблеми који су приоритети за житеље Општине и који ће се наћи на наредним засиједањима пред одборницима?

- Суштина вршења власти је управо у томе да власт буде окренута грађанима и њиховим проблемима. Зато сам то и нагласио приликом избора за председника Скупштине. Само са таквим приступом можемо да рачунамо на то да ћемо унаприједити квалитет живота грађана општине Плужине.

Проблема увијек, али што је најважније научили смо да те проблеме и рјешавамо, наравно онолико колико нам то дозвољавају могућности. Скупштина општине ради у складу са утврђеним Програмом, а на наредним засиједањима настављамо са доношењем одлука које су директно усмјерене на помоћ свим грађанима у свим сферама.

Скупштина Општине је у јулу ове године донијела низ значајних одлука. Издвојио бих Одлуку о помоћи за новорођено дијете, Одлуку о једнократној помоћи за угинула грла, Одлуку о помоћи основном образовању, Одлуку о подршци преради млијека на пољопривредном газдинству. Овим и другим Одлукама покушавамо да ријешимо проблеме грађана и побољшамо квалитет њиховог живота.

Општина Плужине је шеста општина у Црној Гори по величини територије и има бо села и засеока са врло тешким планинским тереном. У претходном периоду смо се изборили са проблемом неасфалтираних путева до села у Пиви. Данас имамо ситуацију да је до сваког села у Пиви урађен асфалтни пут. Али мрежа путева је велика, потребна су стална улагања, одржавање истих и поправка. Да би се одржало село пут је први услов. Захтјеви грађана за поправком и асфалтирањем путева су бројни. Како нијесмо у могућности да свим тим захтјевима удовољимо одмах, поступамо у складу са прио-

ИНТЕРВЈУ: ПРЕДСЈЕДНИК СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ ПЛУЖИНЕ ПЕТАР МИТРИЋ

РЕЗУЛТАТИ ГОВОРЕ О НАМА

ритетима.

У току зимског периода велика средства издвајамо за чишћење путева. Наше службе често раде у немогућим условима како би обезбиједили проходност путева до села у зимском периоду. Тежак терен и велика мрежа путева стварају нам велике проблеме јер је немогуће стићи да се путеви очисте до свих села. И у наредном периоду настављамо са рјешавањем проблема водоснабјивања на сеоском подручју.

Што се тиче градског подручја настављамо са уређењем и изградњом цјелокупне инфраструктуре. Бројне пројекте смо већ реализовали, а у току је изградња саобраћајнице у Плужинама сходно уговору о неизмиреним обавезама са ЕПЦГ. Све пројекте које смо започели покушавамо да завршимо у што краћем року. Желимо да Плужине буде модеран град са комплетном инфраструктуром и свим условима за живот.

Колико локална самоуправа може утицати на рјешавање проблема незапослености и исељавање становништва?

НИЈЕСМО ПОЛИТИЧКИ ОСТРАШЋЕНИ, УВИЈЕК СМО СПРЕМНИ НА КОРЕКТНУ САРАДЊУ И ДИЈАЛОГ СА СВИМ ДРЖАВНИМ ОРГАНИМА У ЦИЉУ БОЉЕГ ЖИВОТА СВИХ ГРАЂАНА.

-Незапосленост је посебан проблем, то је несумњиво највећи проблем, не само у Плужинама, него и у читавој Црној Гори.

У складу са својим надлежностима покушавамо да смањимо исељавање становништва. И у најразвијенијим државама присутан је тренд миграције становништва према великим градовима.

Да би задржали становништво покушавамо да грађанима створимо боље услове за живот. Подсјетићу вас да смо и ове године као и претходних година обезбиједили школске уџбенике за све ученике основних школа на територији општине Плужине, као и школске торбе за ђаке прваке.

Одлуком о помоћи за новорођено дијете прописана је помоћ за новорођено дијете на територији општине Плужине, за прво дијете 500 еура, друго дијете 1000 € и треће дијете 2000 €. Ови износи се увећавају ако је подносилац захтјева власник регистрованог пољопривредног газдинства на сеоском подручју.

Одлуком о једнократној помоћи за угинула грла и Одлуком о подрш-

ци преради млијека на пољопривредном газдинству покушавамо да помогнемо развој пољопривреде и останак становника на сеоском подручју. Водимо бригу и о грађанима који су у стању социјалне потребе кроз давање помоћи, помоћи за набавку дрва за огрјев, 16 станова смо расподјелили по конкурсу по основу права на социјално становање. Помажемо развој спорта кроз финансирање школа фудбала, кошарке, карате, пливања, скијања, финансирамо и организујемо многобројне културне манифестације.

Овим и другим пројектима покушавамо да смањимо исељавање становништва јер је то највећи проблем.

У претходних дест година локална управа је запослила 15 младих људи који су остали да живе у Општини Плужине. Свјесни смо чињенице да су многи грађани у нашој општини остали без посла. Угашени су велики привредни субјекти који су били окосница развоја читавог овог краја, а то су Фабрика електрода на Горанску, пилана на Брезнима, земљорадничка задруга „Бајо Пивљанин“, као и хотел „Пива“ у Плужинама. Мишљења сам да се овај проблем може ријешити и кроз интервенцију државних органа и у том смислу очекујемо пуну сарадњу.

Каква је позиција Плужина у Црној Гори у свијетлу чињеница да више од двије деценије изборе у тој општини добија странка која је опозиција на државном нивоу?

-Та чињеница нас уопште не оптерећује, ми једноставно само радимо свој посао онако како умијемо. Наши резултати говоре о нама. Ми смо доказ да великим радом, залагањем, одговорним односом према свим грађанима, према свим проблемима, може да се догоди да више од двије деценије изборе у једној општини добија странка која је опозиција на државном нивоу. Сигурни смо да смо због свега што радимо и што смо урадили за грађане заслужили да будемо ту гдје се и налазимо.

Нијесмо политички острашћени, увијек смо спремни на коректну сарадњу и дијалог са свим државним органима у циљу бољег живота свих грађана.

Странка која има већинску власт у Плужинама посљедњих година има доста „ломова“ и знатан пад броја посланика и одборника у другим општинама. Зашто у Плужинама то није тако?

То је врло тешко питање, на пад рејтинга су утицале многе околности. Када нема сарадње, коректности, договора, реалног сагледавања ствари, онда нема ничега. Неке поуке су извучене. Сигуран сам да ће господин Јоковић, као и увијек дати свој пуни допринос да се поврати рејтинг. Социјалистичка народна партија то заслужије.

Пад рејтинга у Пиви се није могао догодити због свега онога што је урађено и што се ради. Поред онога што сам претходно навео поменућу да је од 2014. године у примјени Одлука о накнади за незапослене породиље на основу које је до сада право на накнаду у мјесечном износу од 100 еура до навршене двије године дјетета искористило више од 60 породиља. Општина од 2012. године сходно Одлуци о финансирању приправника обезбјеђује финанси-

ПОТРЕБНО ЈЕ РАДИТИ И НА РАЗВИЈАЊУ СМЈЕШТАЈНИХ КАПАЦИТЕТА, АКО НЕМА ДОВОЉНО СМЈЕШТАЈНИХ КАПАЦИТЕТА НЕ МОЖЕМО ДА ОЧЕКУЈЕМО ДА ЋЕ ТУРИЗАМ ДА БУДЕ НА НИВОУ НА КОМЕ БИ ТРЕБАО ДА БУДЕ

рање приправничког стажа за лица ВСС која се налазе на евиденцији завода за запошљавање у Плужинама. Општина стипендира редовне студенте са просјечном оцјеном преко 8 са 80 еура на мјесечном нивоу. Помажемо и у финансирању екскурзија матураната, полуматурских екскурзија, излета, прослава матуре и полуматуре.

У градском дијелу настављамо са уређивањем. Реконструисан је дио главног водовода у улици Лазара Сочице, уређени су прилази стамбеним зградама, реконструисали смо иглашиште у Плужинама, настављамо са изградњом потпорног зида изнад нове пословно-стамбене зграде, планира се изградња спортских терена и уређење простора изнад зграда А1-А4.

Евидентан је раст туристичке посјете у Пиви и развој туристичких ресурса. Шта би по Вашем мишљењу било потребно приоритетно урадити да би се тај тренд наставио?

Туризам узима врло важно мјесто када је у питању развој овог краја. Раст туристичке посјете је примјетан и он се повећа-

ва из године у годину. Сплаварење ријеком Таром представља најпродаванији туристички производ Општине Плужине, ту је и крстарење Пивским језером, планинарење обиљеженим стазама и врховима Дурмитора, Биоча, Маглића, Волујака, вожња бицикала по уређеним стазама, посјета културно-историјским споменицима.

Доста је урађено на изградњи туристичке инфраструктуре кроз асфалтирање пута Бориковача-Брштановица у дужини од седам километара, као и маркацију и обиљежавање, пјешачких, планинарских и бициклистичких стаза. Треба наставити са досадашњом праксом и када је у питању медијска промоција туристичких потенцијала.

Потребно је радити и на развијању смјештајних капацитета, ако нема довољно смјештајних капацитета не можемо да очекујемо да ће туризам да буде на нивоу на коме би требао да буде.

Хотел Пива је био симбол овог града, престао је да ради 2011. године, а 2012. га је купила Будванска ривијера за 300.000, 00 еура, а од тада до данас врата хотела су затворена. Хотел је некада запошљавао 140 радника. У сарадњи са државним органима потребно је уложити напоре да се хотел стави у функцију и тиме допринесе развоју туризма у Пиви.

Р. Тадић

Ускоро тендер за хотел „Пива“

Локална управа је и ове, као и претходних година, обезбиједила бесплатне уџбенике за све основце са територије Општине, док су прваци, њих 14, добити и ђачке торбе. За ту сврху издвојено је око 14,1 хиљада еура.

“Ове године на територији општине уписано је 176 ученика. У ситуацији озбиљних финансијских потешкоћа намјера Општине је да родитељима олакшамо опремање дјецe за полазак у школу”, казали су у локалној управи.

У матичној школи у Плужинама ове школске године је 12 првака, четири више него годину раније, док их је у Стабнима, у школи “Бећко Јововић”, двоје. Што се тиче школе “Бајо Пивљанин” у Доњим Брезнима ни ове, као ни прошле године, нема ђака првака. Док у Стабнима, мјесној заједници којој припада 11 села, у трећем и осмом разреду нема ученика, а у осталим разредима је

Бесплатни уџбеници

свега по један, у Брезнима, поред првог и другог разреда школске клупе и у седмом разреду биће без ђака. У плужинском Образовном центру од другог до деветог разреда има 144 ученика.

Плужинска општина је једина у Црној Гори која је одлуком Скупшти-

Све је је више интересовања за куповину хотела „Пива“, а више Пивљана који раде у иностранству контактирало је Управу ХТП „Будванска ривијера“ у намјери да се информишу о условима под којим би могли инвестирати у хотел – саопштио је за „Ријеч Пиве“ извор из менаџмента ХТП „Будванска ривијера“.

У тој компанији саопштили су да је „књиговодствена вриједност хотела „Пива“ 400 хиљада еура, те да су у току припреме тендера за његову продају, а да би уколико купци понуде мање разлика била исказана као губитак компаније.

- ХТП „Будванска ривијера оријентисана је на приморски туризам, па сматрамо да је најбоље рјешење продаја хотела у Плужинама. Према нашим процјенама инвеститор ће у реконструкцију морати да уложи између 800 хиљада и 1,2 милиона еура, у зависности од тога како жели да опреми објекат – казао је извор из „Будванске ривијере“.

Хотел „Пива“ затворен је 2011. године, а „Будванска ривијера“ купила га је годину касније, када је за њега издвојила 300.000 еура, али менаџмент није желио да инвестира у њега

Подршка Општине радницима ФЕП-а

Бивши радници Фабрике електрода Пива, уз подршку председника општине Плужине, окупали су се испред капије фабрике у знак протеста због неисплаћене 33 плате, које им је управа фирме, чији је већински власник била држава, остала дужна.

Фабрика је од априлу 2015. године у стечају, а за нешто више од 100 радника држава је тада уплатила доприносе и повезала радни стаж. Након 17 огласа за продају предузећа, фирма је продата за 15 хиљада еура, што је по оцјени бивших радника и председника општине Плужине Мијушка Бајагића прениска цијена.

“Дошао сам да подржим ове људе и да видим шта даље радити. Мислим да је ово веома ружан поступак оних који су морали ово да ријеше раније. Оставили су људе без зарађених пара, а фабрику су практично поклонили. Да је среће, ту би требало да се умијешају службе које су надлежне да прате и да процесуирају овакве поступке. Већински власник је држава била све до продаје, а овај протест је доказ колико се води рачуна о развоју сјевера. Више од стотину људи оставити на улици није коректно. Много пута сам рекао да је ФЕП за Плужине много значајнији него Комбинат алуминијума за Подгорицу, ако то посматрамо

процентуално, у односу на број становника. Фабрика електрода је имала технологију препознатљиву не само у бившој Југославији него и ван, производ врхунског квалитета. Све то је бадава кад су одлучили да је униште”, поручио је Мијушко Бајагић, председник општине Плужине, и додао да ће са бившим радницима ФЕП-а локална управа имати састанак.

Општина Плужине је прије увођења стечаја фабрици помогла у више наврата, а за последњу помоћ од 200 хиљада еура фирма је као гаранцију оставила електроде.

“Чуо сам да су хтјели прво те електроде да повезу и продају. Било би битно када би фабрика поново почела да ради и овај би се проблем ријешило. Мислим да циљ новог власника није да покрене производњу и сумњам да он ово жели да распрода. Да отјера на Жељезару може да распрода и заради десет пута више него што је уложио”, казао је председник општине Плужине. Веселин Радовић, представник бивших радника ФЕП-а, је казао да су сви радници који су отишли из металског сектора у Црној Гори добили плате и отпремнине, док се њима дугују 33дохотка.

Фабрику електрода по несхватљиво ниској цијени купио је Никшићанин Лука Мичковић.

Свечаном сједницом, уз присуство бројних званица, и ове године обиљежен је 4. август дан Општине Плужине. Председник Општине Плужине Мијушко Бајагић казао је да се локална управа у претходном периоду мање бавила политичким темама, а више животним проблемима и захтјевима локалног становништва и “да је без обзира на политичку припадност налазила најбоља могућа рјешења за основна животна питања”.

“Немамо потребну подршку Владе, нити одговоран однос државних институција и предузећа чији је већински власник држава. Општина Плужине је једина општина на сјеверу Црне Горе која није корисник Егалizacionог фонда. Сматрам да се није смјело догодити да општина на сјеверу, као што је наша, и поред декларативног залагања из врха државе о неопходности равномјерног развоја, остане без средстава Егалizacionог фонда, јер реално стање указује да су овој Општини та средства неправедно ускраћена”, истакао је Бајагић.

Посебан проблем је према ријечица Бајагића однос Електропривреде Црне Горе према општини Плужине која је реализовала свега 25 одсто обавеза из Уговора који је потписан 2010. године о реализацији преосталих обавеза ЕПЦГ према општини, насталих по основу изградње ХЕ “Пива” и постојећа територије Општине, а који је требало да буде реализован до краја 2014. године.

“Неизвршене обавезе углавном се односе на изградњу инфраструктурних објеката у измјештаном општинском центру, јер је претходни општински центар потопљен акумулацијом ХЕ Пива. Неизвршене обавезе ограничавају и успоравају развој Општине. Једино изградњом преосталих инфраструктурних објеката, прије свега саобраћајнице и колектора за пречишћавање отпадних вода, створиће се услови за дугорочни плански развој”, казао је Бајагић.

Дан Општине је била прилика и да први човјек Плужина наброји шта су све урадили у претходном периоду, али и да најави нове инвестиције и одлуке којима се труде да створе повољније услове за развој сточарства и пољопривреде, као и на побољшању

Свечана сједница СО Плужине

ДАН ОПШТИНЕ

Бајагић: Имамо разлога за оптимизам

развоја туризма.

“Све што смо урадили повећава наш оптимизам и увјерење да смо на добром путу да у наредном периоду још више валоризујемо своје природне ресурсе, хидропотенцијал, шумско богатство, природне љепоте уз могућност бржег развоја туризма и пољопривреде у интересу Пиве и ње-

них грађана”, поручио је Бајагић.

Председник Скупштине Петар Митрић казао је да је свечаност прилика да се подсјете једног од свијетлих датума прошлости.

“Пивљани никада нијесу прихватили ропство. Слобода никада није имала цијену. Заједно сви, без икаквих разлика, уједињени у борбу за слободу исписали су можда и најсјајније

странице у историји Пиве”, казао је Митрић.

Подсјетио је да је током Другог свјетског рата Пива дала 450 бораца, а да је погинуло њих 250, док је број жртава био 1.105, да је у Долима за дан убијено 522. Пивљана међу којима и 107 дјеце, да су масовни покољи били и у Стабницама и у Гојковића долу.

“Како тада тако и данас Пива је остала град слободних људи. Данас имамо обавезу да се сви заједно боримо како би очували вриједности које су изградиле наши преци. Прошлост треба да памтимо, али за добро нашег потомства морамо да градимо нову будућност, да направимо корак напријед и помогнемо да друштво у коме живимо постане дио развијеног цивилизованог свијета, а све то како бисмо потомству у наслеђе оставили уређен град”, поручио је Митрић.

Свечаности су присуствовали бројни госте из друштвено-политичког, привредног и културног живота општине, државе, али и региона, а уприличен је и богат културно-умјетнички програм. **Св. М.**

Свечана сједница СО Плужине

Милена Мазих је обишла пола планете, научила седам језика, радила у великим корпорацијама. Почетак рата у бившој Југославији је затекао у Паризу. Продала је стан, спаковала ствари у пар кофера и дошла у Црну Гору.

-Ја сам одлучила да се вратим када је почео рат. Док су други бежали, ја сам возила према мојој земљи. То је за мене било питање части! И јако сам бунтовна, знате. Кад ја нешто наумим, то тако и буде.

Старим путем од Петровца према Подгорици, у црногорском кршу, Милена сада живи са својих стотину коза, и паса, а мачкама не зна број. Затичемо је на магистралама, испраћа путника који је купио сир.

-Ви сте Милена?

-Јесам! А кога ви тражите?

-Управо вас!

-Идемо! – каже уз широки осмијех и показује нам куда. Мало касније, на столу је чај од домаће мјешавине, домаћи мед, и пита од вишања коју је неко додао с врата.

Сада говорим само козји језик, каже Милена у шали. Истина је, међутим, да она са својим животињама разговара, углавном на – француском!

-Па да! То ми дође некако природно. А знате – показује на пса – њему је мама Францускиња! Он одлично разуме француски. Сви разумеју. Научили су:

Миленина породица је из Пиве, али су после рата отишли за Војводину, као и многе друге породице из ових крајева.

-Ми смо из Недајна. Нисам никада била и много ми је жао. Не могу да оставим своје животиње, нема ко да брине о њима.

Завршила је психологију, и жељела је да лијечи људе – животињама! Каже да људи који воле животиње, и који се друже са животињама, никада не могу бити лоши. Погледајте – вели – како неко држи своје животиње и знаћете какав је човек.

Пада мрак и Милена излази да уведе козе у шталу.

-И свака има своје име, да знате. Ово је Милица, ево је Срна, Лепа, овај ће да иде, није важан, овај није мој, ово је Рога...

**МИЛЕНА ПРИЧА СА КОЗАМА
НА СЕДАМ ЈЕЗИКА**

Из Париза у црногорске гудуре

Као млада је живела у Канади, потом је као представник једне компаније дошла у Европу.

-У Канади сам две године предавала психологију, онда сам хтела да идем у Аустралију, али су ме спречили, много су ме волели ти људи. Почела сам да радим за ту компанију, и после неколико година отишла у Европу.

Њене козе су, каже, најљепше у Црној Гори

-Ко једном купи код мене, увек се враћа. То је као душа. а знате ли зашто? Због љубави! Зато што их волим. Само љубав, погледајте моје псе, имам магарца, козе, имам малог јарчића, сад ћете видети, одувек сам живела са животињама. Животиња нам даје равнотежу. Мој сан је да направим дивну, велику шталу и на једном терену, ту у близини, купила сам га, велики шатор, и да ту лети долазе деца, да их имам око 20 у групи, и да уче 4 језика – француски, енглески, немачки и руски. Доводила бих и студенте, да их уче и за две године деца знају језике, и дружиће се са животињама. У Црној Гори се боје деца животиња.

Сећам се, Нина, моја куца је имала четири месеца, а један дечак је дошао са мајком и Нина је хтела да се игра с њим а мајка је почела хистеријично да вришти: Макни га! Склони га! Очитала сам јој буквицу! Рекла сам јој да би јој боље било да то дете води негде на село, тако неуротично, да се дружи са животињама!

Код мене дође током лета и до 150 деце, деца која имају пнеумонију, алергије, ја помузем свеже млеко и они одмах пију. Играју се са јарићима које никада нису видели, деца су одушевљена!

Милена је имала и велику љубав свог живота. Звао се Франсоа. Франсоа је погинуо, али Милена и данас верује да једног дана може да се појави на вратима и каже: Хеј, Лули!

О њему и данас прича са пуно љубави:

У Паризу смо много лепо живели, он је био анестезиолог, погинуо је на мотору, убио га један пијани Пољак, директно на њега. А он је стално мене критиковао и говорио: ти много брзо возиш, ти ћеш негде ударити! Много ми је жао што је тако поги-

нуо. али ја нисам ишла на сахрану.

Ја кад некога сахраним, то је крај. Овако може једног дана да се појави, да се негде сретнемо. Да! Машта је дивна ствар, то је спасење. Ако немате машту, онда је много тешко. Тако ја замислим да ће се он једног дана појавити на вратима и рећи: Хеј Лули!

Имање изнад Петровца је купила од наших људи који су одселили у Аргентину. Још као девојчица је – каже – била са родитељима у Петровцу, показивала прстићем у брда и говорила: Овде ћу ја доћи кад одем у пензију!

-Почела сам да реновирам, још кућа није ни стала на ноге, ја сам узела козице, да ми психа буде здрава. Шта мислите, да бих ја преживела да нисам имала козе моје? Ја никада нисам била болесна откако сам овде. Зато што сваког јутра попијем пола литре топлог млека и једем свежи козји сир. Не једем месо, не једем масно, само поврће, воће, сир, млеко. И здрава сам, а имам 74 године.

И још нешто. Ја пуно читам овде, знате. Када ми дође пријатељица из

Француске донесе ми књиге, и ја то све прогутам. И велики сам русофил, о, да! Много волим да читам њихове књиге, гледам старе руске филмове, знате она руска села, тарабице...

Прије неколико година, Милена је доживјела тежак саобраћајни удес. Била је девет дана у коми, нема кошчице која није била сломљена.

-Бог ме спасио, он је хтео да ја живим. И ево ме.

Међутим, тих мјесеци и година није могла да брине о својим козама, и морала је да их прода. Појавио се човек који је одвео козе, али – никада није платио!

-Истина! Тужила сам га, знате ли како су то биле дивне козе! Душа ме боли за њима. После је неколико вратио, мршаве, прљаве, никакве, кост и кожа. Па је на суду причао да су биле такве. Како код мене да буду такве козе?

Већ је био дубоки мрак када смо напустили ову хармоничну заједницу у црногорском камену. Ово, како нам је рекла Милена, није фарма. Ово је филозофија живота.

Весна РАДОЈЕВИЋ

Слава Пивског манастира

Слава Пивског манастира

Слава Пивског манастира

Слава Пивског манастира

Слава Пивског манастира
Фото: Жељко Шапурић

Када је из Никовића дошла на Шћепан Поље, ратне 1943. године, Даница Вуковић је била једина писмена жена у селу. У то доба мало је било оних који су завршили четири разреда основне школе. Данас је бака Даница најстарија не само на Шћепан Пољу, већ у читавој Пиви. Рођена је 25. децембра 1915. године, бар тако лична карта каже, јер њен син Томо истиче да се тачан датум не зна пошто су сва документа на Трси изгорјела.

“Вољела бих да сам отишла прије, да нисам ове године дочекала, али судбина је таква. Било лијепо или ружно, мора се трпјети. Дуг је ово вијек. Не бих рада да ми нико околико живи”, каже бака Даница док “пребира” по прошлости и пита кога то приче старих људи уопште занимају.

Друга су нека времена дошла и у њима понекад као да нема мјеста за прошлост и крепке старине које су спремне да животне лекције подијеле са младима.

А најстарија мјештанка Пиве, са благим осмијехом и обавезним оловљавањем са “сине”, каже да не зна јесу ли ова времена боља од оних које она памти, али зна да су другачија.

“Вактови се мијењају, људи се мијењају, али некако се све претрпи”.

Сјећа се бака Даница њеног учитеља Васа Драговића и пјесмице коју је “декламовала” на школској приредби. Имала је, како рече, непуну пет година, а пјесмица јој је посебно драга јер се зове “Молитва мале Данице”.

“Малена сам нека, нека, од мене се много чека, морам много хтјети, знати, морам шити, ткати, прати. Морам бити лака, чила, па ћу сваком бити мила. Морам радит’ све по кући, све весело пјевајући. Сваком послуха, милој мајци десна рука. Не замјерите мени, будите добре воље, а догодине казаћу и више и боље”.

За супруга Милосава удала се 1943. године.

“Покојни ћико Петар је рекао како познаје Вуковиће, да су добри, да је момак добар и наћерали су оца те су ме тако дали. Милосав је био у Петој бригади и годину и по за њега ништа нисмо знали. Била сам са свекрвом. Пуцало се са свих страна, није се

ДАНИЦА ВУКОВИЋ, СА ШЋЕПАН ПОЉА, ИМА 103. ГОДИНЕ И НАЈСТАРИЈА ЈЕ МЈЕШТАНКА ПИВЕ

МОЛИТВА МАЛЕНЕ ДАНИЦЕ

Плете из забаве и “напамет”

Иако слабо види и даље плете. Онако, из разоноде и по сјећању. “Некада сам ткала. Данас не могу никуд на ноге, не могу ручак спремити, али помало плетем. Забављам се мало. Плетем вунене чарапе и пригравке. Не видим жице хватати, али знам напамет како сам некада радила”, прича док из кесе вади чарапе које је у задње вријеме исплела. Зима брзо дође, а млађима ће чарапе добро доћи.

смјело ни тамо, ни овамо, попаљено све по селу, нико није остао. Некако се рат преживио”.

Она и Милосав се изродили осморо дјеце. Нажалост, двоје је умрло убрзо након рођења, а један син је погинуо у прошлом рату у Сарајеву. И док брише сузе, јер помињање дјеце ствара јој и понос и тугу, прича да се сваки пут породила кући јер није било могућности да се иде у болницу, да су се она и супруг “борили и мучили само да дјеца на оскудијевају”, да су дјецу учили да буду “поштени и сложни”.

“Никада их нисмо учили на нешто неваљало. Држали смо живо, орало се, косило, грабило. Морало се радити и у кући и на пољу да би дјецу школовали. А најтеже је било када су биле сељачке задруге. Све нам дигли, узели, а радне снаге нема. Три године смо се мучили к’о Исус”.

Дјеца, каже, учила добро, изучила школе и свако отишло за кором хљеба. Данас живе на три краја – Требиње, Сарајево, Београд. Али, старевину не заборављају. Одржавају кућу, када им дозволе прилике сви се окупе за Аранђеловдан, љети су сви на Шћепан Пољу, а зими је бака Даница код дјеце. Ове године можда она и средњи син Томо и презиме на Шћепан Пољу.

“Данас фамилије живе раздвојено. Морају због посла. Жељни буду једни других, али такав је вакат дошао и мора се тако. Све отишло што ваља по свијету, а по селима остали ћутури да се пате. А шта да се ради. Не могу се млади задржати јер морају да живе а овдје немају од чега”.

Иако се “данас слабо учи од старијих” она је задовољна јер њена “омладина њу слуша”. Муче се, каже, напуштају посао, само да би је “гледали” и били са њом. Има осморо унучади од којих је само једна унука, а има и једну праунуку. Вољела би да се млади жене и удају, рађају дјецу и што мање нервирају, јер нервирање човјека уништава.

“И нека у браку једно друго поштују. Мора се некад доћи до грке ријечи, некад се свади, па се онда помири, али морају слушати једно друго, поштовати”, каже бака Даница која је без домаћина остала 1987. године. **Светлана Мандић (Вијести)**

Образовање изнад свега, васпитање се подразумејева

Њен син Томо, професор француског језика, каже да је Даница, када је имала 45. година љекар рекао да јој је “живот о концу и да неће претећи”. А, она не само да је “претекла” него уволико “гази” 103. годину. “Строго води рачуна о јелу и ако види да јој нешто од хране смета неће га узети други пут. До скоро је вољела млијечне производе, а у задње вријеме пријају јој пржене паприке. Ништа слатко не једе, не пуши, а сада повремено узме ораховачу”.

Сва су дјеца завршила школе, неко средњу, а неко факултет, а све то, признаје Томо, захваљујући њој.

“Било је доста земље, обрађивало се, држали су стоку и одатле смо ми кренули и ‘куповали’ знање по свијету. Она је била ‘јака’ на ту тему. Битно јој је било наше образовање, а васпитање се подразумејвало”.

Дуже од шест деценија пратила вријеме на Шћепан Пољу

Даница је од 1947. до 2010. била сарадница Хидрометеоролошког завода Црне Горе. Водила је забиљешке, пратила вријеме на Шћепан Пољу, а 2009. је од Хидрометеоролошког завода добила захвалницу за допринос у раду хидрометеоролошке службе.

На питање да може вратити вријеме уназад да ли би што промијенила, каже:

“А шта бих? Што старо бира, младо не може”.

РАДОШ М. КРУНИЋ: НА ИВИЦИ АМБИСА

РАДОШ КРУНИЋ ЈЕ РОЂЕН У ГОРЊЕМ УНЧУ У ПИВИ 1933. ГОДИНЕ. ОСНОВНУ ШКОЛУ ЗАВРШИО ЈЕ У ДУПНИЦИ (БУГАРСКА). ГИМНАЗИЈУ УЧИО У ВРБАСУ И КУЛИ. СРЕДЊУ ГЕОДЕТСКУ ШКОЛУ ЗАВРШИО У НОВОМ САДУ. ДИПЛОМИРАО НА ГРАЂЕВИНСКОМ ФАКУЛТЕТУ У БЕОГРАДУ 1961. ГОДИНЕ. РАДИО У РЕПУБЛИЧКОЈ ГЕОДЕТСКОЈ УПРАВИ У БЕОГРАДУ И НА ХИДРОЕЛЕКТРАНИ „БЕРДАП И“ КАО НАДЗОРНИ ИНЖЕЊЕР. ОД 1970. ДО 1995. ГОДИНЕ РАДИО У ЗАВОДУ ЗА ИЗГРАДЊУ БЕОГРАДА, А ИСТОВРЕМЕНО ОД 1975. ДО 1983. БИО ХОНОРАРНИ ПРОФЕСОР ВИШЕ ЖЕЛЕЗНИЧКЕ ШКОЛЕ У БЕОГРАДУ. ПЕНЗИОНИСАН ЈЕ 1995. ГОДИНЕ У ЗВАЊУ ГЛАВНОГ ИНЖЕЊЕРА ЗА ГЕОДЕЗИЈУ. ОБЈАВИО СТРУЧНЕ РАДОВЕ ИЗ ОБЛАСТИ ИНЖЕЊЕРСКЕ ГЕОДЕЗИЈЕ. ЖИВИ У БЕОГРАДУ. У НЕКОЛИКО НАСТАВАКА ОБЈАВЉУЈЕМО ЊЕГОВО СЈЕЋАЊЕ НА ГРАДЊУ ПУТА ЖАБЉАК-ТРСА.

Видљивост је била све мања, на лицима Видоја и Мила примећивала се забринутост јер је студен била све већа. Наша гардероба и обућа нису одговарале оваквим екстремним временским условима. После неколико сати напорног пешачења стигли смо у Тодоров до, у подручје Пруташа. Сада смо ишли тако рећи наслепо, јер њих тројица нису могли да уоче ниједан оријентир по коме би сигурно одредили правац кретања. Почела је и права олујна мећава. Идући насумце, нашли смо се на ивици амбиса. Потпуно смо изгубили оријентацију, и то толико да смо се нашли на сопственим траговима на путу којим смо већ пролазили. Тада решисмо да идемо фронтално на одређеном растојању тако да можемо међусобно да се догледамо. Ишли смо тако по оној народној „ко ћурке у магли“. И најзад, спасење! Видоје је узвикнуо: „Видим колибу испред нас!“ Обрадовасмо се као да смо пронашли дворца из хиљаду и једне ноћи. Скидосмо снег са својих одева; више смо ћутали него коментарисали ситуацију, али се ипак договорисмо да преноћимо у колиби уколико не прође олуја. После два-три сата боравка у колиби олуја је постала слабија. Видоје изађе да извиди ситуацију и саопшти нам да се налазимо надомак Пишча. На Пишчу смо дошли у кућу неког љубазног домаћина. Не сећам се како се звао.“

Јакша заврши своју одисејску причу и изјави да је тај дан, 9. мај 1953. године, био најтежи дан у његовом животу и дан када је осећао највећи страх у свом животу. Колиба у коју су се склонили од снежне олује била је задружна колиба и налазила се изнад села Боричија.

Траса пута од Жабљака до Трсе, укупне дужине 43 километра, подељена је у три деонице: прва деоница од Жабљака до Пошћенског Катунa, друга деоница од Пошћенског Катунa до краја села Пишча, трећа деоница од Трсе до села Пишча.

Прва деоница пута дужине око седам километара трасирана је раније, па даље није предмет ове приче.

КОЛИБА КАО ДВОРАЦ

Трећа деоница од Трсе до Пишча у дужини од шест километара трасирана је 1952. године. Трасирање су обавили Марко Богдановић, искусни стручњак и добар човек, и његов помоћник млади геоматар Жарко Војиновић. Марко је рођен на Пишчу па је одлично познавао терен од Трсе до Пишча. Траса је ишла преко равничарског дела Котара, затим кроз атар Кулића, где је терен обиловао многобројним вртачама, што је условило да на траси буде много кривина. Траса даље иде кроз атар Војиновића и засеок Лице, поред кућа Ацића и Шашовића, и даље до Пишча. Жарко је имао велику срећу што је радио са искусним стручњаком Марком Богдановићем који му је несебично преносио своја стручна теренска искуства и знање.

ЈАКОВ ЕРАКОВИЋ ЈАКША О ТРАСИРАЊУ ДРУГЕ ДЕОНИЦЕ ПУТА

„На Пишчу се екипа сместила, па препоруци Милуна Цицмила, председника планинско-пивске општине Трса, у кући Радула Тривковића, доброг домаћина, канадског пензионера, са којим су радо играли карте у вечерњим сатима. Ја сам питао остале из екипе зашто није започето

трасирање од Пошћенског Катунa? Одговорили су ми да су од Пишча почели из више разлога. Прво, тако је остварен континуитет на стационажу треће деонице, коју је Жарко већ познавао. Други и главни разлог је што је Пишче било без снега па су

могли да почну са радовима. Трећи разлог је био што се терен налазио на висоравни те није био сувише тежак и екипа је могла да се ухода и да раднике (фидуранте) обучи послу. Извршили смо и расподелу посла: Жарко, као најискуснији, ишао је

напред, истицао темена кривина, одређивао нивелете. Шако је мерео углове и дужине а ја сам снимао попречне профиле. Радници су били из самога села Пишча, који су нам доста помагали, јер су одлично познавали терен и током магловитих дана помагали нам да се оријентишемо. До врха Мијове локвице трасирање је ишло сасвим добро, док је од Локвице преко Боричког Катунa ишло много теже. Код колибе Живка Кецојевића екипа је села да се одмори. Живко је изнео ракију и мезе. Питао је одакле смо. Када је чуо да је Жарко од Жабљака и да је син Млађена Војиновића, са којим је својевремено Живко био у војсци и био у великом пријатељству, уследиле су богате понуде: сир, скоруп, суво месо, оно што се затекло у колиби. „Навратите опет и ако вас притисне нека дурмиторска олуја, знате где је моја колиба“, рекао је Живко. Нас тројица се згледасмо, сетисмо се деветог маја и одисеје која се тад одиграла недалеко од Живкове колибе. Захвалисмо се старини на срдачном пријему.

ДУРМИТОРСКЕ ВРЛЕТИ

Са трасирањем пута смо ушли у дурмиторске врлети. Удаљавамо се од Пишча, много пешачимо, терен је све тежи. На домаку смо Тодоровог дола и Пруташа. Сусрећемо се са наметима неотапљеног снега и то нас онемогућава да наставимо даље трасирање. Донели смо одлуку да се преселимо на Жабљак, јер део трасе од Пошћенског Катунa ка Седлу је већ окопнио. Поново смо на Жабљаку код мајке Милице.

Неколико дана смо сређивали скице и записнике са истрасираног дела од Пишча до Пруташа. Затим настављамо трасирање од Пошћенског Катунa према Седлу. Сместили смо се у колибу породице Абазовић. Трасирамо испод Стожине. Она је име добила јер тај планински масив личи на огромни стог сена или на вештачка брда у облику купе која су асирски краљеви подизали поред својих палата и називали их Зигурати.

У СЉЕДЕЋЕМ БРОЈУ:
Незаборавно трасирање
пута преко Дурмитора

Манифестације и догађаји у Плужинама - 2018.године

ЉЕТО ПУНО ЧАРОЛИЈА

Бијело дугме - Tribute bend
Фото: Парк природе Пива

Party bus / Фото: Парк природе Пива

01. јул - одржан је планинарски успон на Велики вито гдје је учешће узело 40-ак учесника; због лошег времена учесници нијесу пели сам врх, него су посјетили Стабањска језера и извор Земуница на катуну Кручица.

05. јул - одржана друга по реду јединствена музичка манифестација "Парти бус", чија је почетна станица Плујине и Парк природе "Пива". Публику на градском амфитеатру су ове године забављали групе Кербер, Бед копи и Парампашчад.

12. јул - на Амфитеатру одржан концерт звијезде Гранда - Јадранке Барјактаровић.

13. јул - на кампу "Врбница", на самом ушћу ријеке Врбнице у Пивско језеро одржан је "Фијуу фест", гдје су посјетиоци уз звуке групе Ху си,

Турнир у баскету и млом фудбалу
Фото: Парк природе Пива

Нигора и Сенкине ђеце такође уживали и у пивској пастрмци.

17. јул - на Амфитеатру је одржан концерт класичне музике, гдје су се публици са обрадама танго, филмске и популарне музике на виолини и виоли представиле Милена Вуковић и Анда Буши.

19. јула - на Амфитеатру одржани 48. по реду књижевни сусрети "Пјесничка ријеч на извору Пиве.

29. јул - организован традиционални п. успон на планину Пруташ. Било је око 70 учесника.

02. август - одржан традиционални Илиндански народни скуп на Трси, гдје су организована такмичења у тркама арапских и брдских коња, скоку у даљ и бацању камена са рамена.

04. август - поводом дана општине Плујине, одржан је традиционални 50. турнир у малом фудбалу (футсалу), гдје је побједу однијела екипа Равно доо, која је резултатом 5-3 савладала екипу Никшића. Након финала, на амфитеатру је одржан концерт „Бијело дугме трибуте бенд“, који је публику забављао са хитовима популарне групе Бијело дугме.

03-06. август - одржана традиционална 5. по реду ликовна колонија "Плујине 2018", гдје су учешће узели сликари из земаља из окружења.

08. август - у сали Центра за културу одржана је премијера позоришне представе "Бициклички устанак у Црној Гори" са Велизаром Вејом Касалицом и Небојшом Ђићом Вулановићем.

11. август - на Амфитеатру одржан концерт Вање Радовановића са његовим Миладин Шобић трибуте бендом.

12. август - одиграно финале 5. по реду турнира у баскету (3х3), гдје је побједник била екипа Црни која је у финалу победила екипу Маслина. **25. август** - на обали ријеке Таре на Шћепан Пољу одржани 21. по реду пјеснички сусрети "Тара без граница".

Фото: Миленко Мићановић

Пјесничка манифестација
„Тара без граница“

Опстали су Џигијеви сусрети

На обали Таре на Шћепан Пољу 25. августа 2018. године у организацији ЈУ Центра за културу Плујине одржани су 21. Пјеснички сусрети „Тара без граница“. Ово су сусрети који су почели на иницијативу почившег пјесника Божидара Живковића Џигија. Иако се финансирају изричито од спонзора, сусрети су опстали и врло успјешно се организују. Министарство културе је препознало значај ових сусрета, па нас последњих година финансијски помажу у реализацији ових програма.

Сусрети су почели у 11 часова сплаварењем низ Тару свих учесника. У 17 часова уприличено је пјесничко поподне код манастира Заграђе.

У 20 часова уводну ријеч у поетско вече дао је директор ЈУ Центра за културу Миленко Мићановић, а потом је пригодну бесједу на тему „Љепота Таре“ одржала пјесникиња Милица Бакрач.

Програм је настављен митингом поезије. Учествовали су: Мироје Вуковић, Ранко Мићановић, Тоде Николетић, Владислав Влаховић, Милица Бакрач, Славојка Војиновић, Вјера Бојанић, Наод Вуковић, Ранко Крстајић, Драго Владичић, Петар Ашкраба Загорски, Раденко Поповић, Чедомир Ковачевић Чеков, Мирко Дамјановић, Вјера Бојанић, Драгана Мркић, Драгутин Новосел, Милош Кецојевић, Рајко Палибрк, Небојша Вулановић...

М. Мићановић

Бождар Тадић из студентских дана

БОЖИДАР ТАДИЋ „СМРИЈЕЧНО СЕЛО У ПИВИ“ (2)

Из књиге "Смријечно село у Пиви", др Бождара Тадића (1931 - 2003) дугогодишњег професора социологије на црногорском Универзитету и високог државног функционера, објављујемо најзанимљивије дјелове. Тадић је написао мноштво књига и научних радова из области социологије, социологије религије и политикологије. Докторирао је на Свеучилишту у Загребу, раних седамдесетих година, а његова дисертација "Приближавају ли се капитализам и социјализам", писана у ери хладног рата говорила је о прелитању запада и истока. Посљедње године живота, др Тадић посветио је свом родном Смријечну и књига о том селу је његов посљедњи интердисциплинарни научни рад.

Током тешких и дугих римско-илирских ратова, који су са прекидима трајали од 229. године прије нове ере па све до 9. године нове ере, о Пиви немамо никаквих писаних трагова. Чак се не зна ни како се звала ријека Пива, ни област која се данас тако назива. Из Херодотове „Историје“ би произлазило да се у петом вијеку прије нове ере ријека Дрина звала Ангрос, а ријека Сава Бронг. Тај Херодотов навод гласи: „Из Илирије тече према сјеверу ријека Ангрос и улива се у Бронг у Трибалској равниоци, а Бронг се улива у Истар“, тј. Дунав, јер је Херодот Дунав редовно означавао са тим именом. Ни из римског раздобља, од римских освајања ових крајева, па све до доласка Словена, такође о Пиви немамо никаквих ни писаних, ни археолошких извора.

Но чињеница да је пријестоница илирске државе у вријеме илирско-римских ратова и историји познатих илирских краљева и чувене краљице Теуте (трећи вијек прије нове ере) био је град Ризон, данашњи Рисан, удаљен од Пиве свега на дан хода, упућује на претпоставку да су и ови крајеви морали бити поприште тих судбоносних збивања.

По паду илирског краљевства Римљани су постепено колонизирали Илирију, насељавајући нарочито плодније крајеве, прије свега својим ратним ветеранима. Илирско становништво се полако романизовало, усвајајући вулгарни латински језик и друге компоненте римске културе. На подручју провинције Превалитане, која је, углавном покривала територију данашње Црне Горе, развило се и више градова са мјешовитим илирско-римским становништвом. Од тих градова Пиви су најближи Муниципиум С код Пљеваља, Андерба негдје код данашњег Никшића, Салтуа (Салтхуа) која се убицира код села Ријечани у Бањанима. Главни римски пут који је повезивао данашње црногорско приморје са унутрашњошћу ишао је правцем Рисан-Грахово-Подбожур-Трубјела-Крново-Шавник-Језера-Мост на Левер Тари-Косаница-Пљевља. Мост на овоме римском путу у Шавник, преко ријеке Буковице и до

данас је добро очуван, док је траса искидана и на многим мјестима толико оштећена да се само дјелимично примјећује. Мисли се да се један крак одвајао од главног пута у околини данашњег Никшића и ишао преко Јаворка на Брезна, па настављао до ушћа Сињца у Комарницу, ту прелазио на десну обалу Комарнице и пео се на Пивско планину те се потом спуштао на Шћепан поље и настављао према Фочи. Но у то вријеме свакако је био важан и пут који је подру данашње Пиве, преко Равног, повезивао са долином Неретве.

ДРЕМУЦКАЊЕ НА ДУРМИТОРУ

У Пиви се сачувало неколико топонима романског поријекла, који, вјероватно потичу од романизованих Влаха. У те топониме убрајао се прије свега ороним Дурмитор, па се име те планине изводило од латинског dormire (спа-

вати) или dormire (дремуцкати, дријемати). Но у новије вријеме има претпоставки да би име највише црногорске планине могло бити прије келтског него романског поријекла, мада и ова друга претпоставка није довољно поуздана: Иако су Келти неспорно током четвртога вијека прије нове ере имали утврђења насеља на подручју данашњег Никшића, тако да је и име града, Оногошт, келтског поријекла, ипак се не зна да ли су икада ступили на тле Дурмитора.

КОНЦИЛА

Са далеко више сигурности може се закључити да је топоним Концила романског поријекла. Концилима се назива доста стрма страна кањона Комарнице испод Горњих Брезана, куда иде стари каравански пут који је повезивао Пиву са Дробњаком, преко дробњачког села Дужи, на десној обали Комарнице.

Та је падина зими често под ледом, јер је тада сунце готово и не огријева. Тако топоним Концила највјероватније потиче од латинског глагола congelare (заледити се, смрзнути се) или од именице congelatio – смрзавање, залеђивање.

ПЛАНИНА ЧЕМЕРНО

Ороним Кручица такође је, највјероватније, романског поријекла. Ту је у основи латинско crux, које, поред основног значења – крст, означава и муку, јад, несрећан, чемер. Отуда је изведен и латински придев cruciabilis (јадан, мучан, чемеран), прилог cruciabile (мучно) и још неколико изведених ријечи. Кручица би онда означавала исто што и Чемерно, па није случајно што се и та друга планина налази у непосредном сусједству Кручице и у тијесној рељефној повезаности са њоме, а Чемерно није ништа друго него словенски превод латинског

цруциабиле.

РАНО ДОСЕЉАВАЊЕ СЛОВЕНСКОГ ЖИВЉА

Старост једног значајног дијела смрчанских топонима (топоним Мецо и др) недвосмислено указује да се Словенски живаљ овдје (а свакако и у читаву Пиву) доселио веома рано, свакако прије хиљадите године, па вјероватно и прије хрисијанизације што нарочито потврђују топоними мали и велики Баван. Тако изгледа готово несумњивом претпоставка да је до словенизације ових простора дошло најкасније негдје у осмом или деветом вијеку. У Пиви није сачувано никаквих предања о насељавању првог словенског живља широм ових крајева.

У СЉЕДЕЋЕМ БРОЈУ: Од прве државе до Херцеговине...

Пише: Јелена МИТРИЋ

Крушка мог дјетињства

И тако одрастајући у малом селу чије се благо почне откривати са првим јесењим данима схватим да су најљепши јесењи дани на селу. Дани када се чаробна палета боја поигра са хиљадама нијанси бакарне и златне и у једном трену ослика најљепе пејзаже какве чак ни познати Пикасо није могао осликати. Очи вам утону у чаробни свијет прелијепих шароликих панорама које вас тихо и полако одвуку у свијет најљепших јесењих чари. У мноштву лијепих крошања украшених префињеним хаљинама од златних и бакарних нити мој поглед се увијек задржавао на нашој крушки. Она је другачија. Чврста, снажна и неуништива. Пркоси времену, хладној зими и злурадним вјетровима који су годинама уназад покушавали и још увијек покушавају да је сломају и униште. Упркос свему томе она ниједног тренутка није поклекнула.

Остала је као нијема свједок свих недаћа које су погодиле моје село. И можда због тих само њој знајних тајни, замирише онако заносно у рану јесен, да нас посјети да је она један од најстаријих свједока у мом завичају. Ех, кад би крушка проговорила свашта би нам сигурно за рећи имала. До тада ће са поносом носити чин најстарије крушке у мом селу. Понекад помислим ко зна шта све она памти и чува, испод своје дебеле испуцале коре? Њене старе гране чине ланац успомена и крију тајне свих нас који су се на њима љуљали и годинама по њима пентралели. Памти наша крушка и снажног медвједа који није могао одољети њеним укусним плодовима, па се попео чак до врха јер му се сигурно чинило да се на врху крију најукуснији плодови.

Сигурно је медвјед остао најнеобичнији гост наше крушке. Међутим знам и то да се на њеној крошњи налази кућица за птице, која је за мене и данас недодатљива. Чини ми се да се сваке године кућица пресели за један спрат више. Вјероватно крушка добро чува своје станаре. И тако понекад будем љубоморна и на птице. Зашто не могу да будем као птице, још један њен станар? Само да се са њеног врха заситим идиличног поља који се пружа низ читаво моје село. Али за разлику од птица мени није довољно да се заситим њеним плодовима који осликају најљепши жути тепих. Тепих који брзо постане упрскан и траговима кафене нијансе који наговјештавају да је вријеме за домаће слатко. И ето тако сигурно септембар многе подсјети на полазак у школу и на крај топлих љетњих дана.

Подсјети на писање домаћих задатака на тему „Како сам провео љетњи распуст“. Али за разлику од других мене септембар увијек посјети на скупљање укусних плодова наше стогодишње крушке. И када бих бројала све те њене плодове не знам на којем бих се броју зауставила, а кад бих количином мјерила вјероватно многи не би повјеровали колико је наша крушка рода дала. Она је ту да ме посјети на дјетињство и на моје корјене. Гдје код била и шта год радила увијек ћу се радо враћати њеном дубоком хладу и најукусним плодовима.

Она је моја омиљена воћка из дјетињства и због ње волим све крушке овог свијета. Све док је наше крушке у мени ће увијек живјети једно враголасто дијете. Јер је она нијема свједок мог одрастања и чувар свих мојих несташлука. Хвала ти крушко, мој вјерни друже...

Спасоје Бајовић рођен је у Безују код Плужина. Завршио је Филолошки факултет у Београду. Објавио је пет збирки поезије: Јабуре од камена, Горостасна жеђ, Конопац од вјетра, Невјерни сјај и Прстен магле. Поред поезије пише и књижевну критику. Добитник је престижних књижевних награда „Вито Николић“ и „Залога“. Поезија му је преведена на више језика.

У својој поезији Бајовић настоји да поетским средствима, нарочито путем симбола и метафоре, проникне у многобројне тајне живота. То је прије свега потрага за идентитетом, за истином, за суштином и смислом трајања. Снага Бајовићеве поезије лежи у њеној сугестивности, инвентивности, једноставности израза и чистоти језика. Свој лирски доживљај свијета Бајовић гради кроз неколика тематско – поетичка круга као што су: завичајно – митски, материјално – духовни, реално – иреални, орфејско – љубавни и др.

Проф. др Лидија Томић истиче да је у „Бајовићеве поезији све живо, све се креће, трепери, извире, све загорно сјаји, зове, дозива. Пјесник поетски реализује „Невид јаве“, односно стварно и могуће сурово лијепог простора. Све је дубоко проживљено у његовој поезији, све настаје из ауторовог трагања за чудом постојања.“ У књижевном осврту о „Прстену

Спасоје Бајовић

магле“ проф. др Драга Бојовић на једном мјесту каже: љепше стихове о кошевини том готово светачком митолошком феномену села, сељака и горштакче егзистенције, нијесам имала прилике да читам. И рима и ритам, и звук, и смисао, све се сложило у овим стиховима који иза читања још дуго јече, звоне у ритму и фијуку откоса, јер се у складу са закључивањем фонолога Кушнера: „звук у пјесничком језику свјесно преживљава, односно освјешћује. Ритам пјесме се такмичи са смислом, а отвара се и питање да ли пјесник влада језиком

ПОЕЗИЈА И НАДАХНУЋЕ

или језик пјесником.“ Бајовић је пјесник рафинираног пјесничког израза. Његов стих је кратак, сугестиван, мисао јасна, слика оштра, доживљај цјеловит. Искуство вјекова аутентичним језиком саопштено у Бајовићеве поезији несумњиво упућује на нужност проклијавања живота и тријумф над снагом космичког нема, апострофира мр. Радоје Фемић. „Поезија Спасоја Бајовића је позив на живот, љубав и слободу.“ Прстен магле је збирка која припада свима који нијесу заборавили одакле су, свима који знају да ко није завичајну мудрост упознао, узалуд се школовао, примјећује мр. Милуша Бакрач. Бајовићева поезија обилује разноврсним мотивима, разуђеном емотивношћу и рефлексивним немирима. Она је одбрана од пролазности, духовна утакмица са загонеткама живота.

За ову прилику одабрали смо из Бајовићевих необјављених рукописа пјесму „Јаглика“ коју је аутор говорио на овогодишњим пивским сусретима.

Приредила: Љиљана ВУКОВИЋ

НА ЗВЈЕЗДАНОМ ГРОБЉУ - ЈАГЛИКИ АЏИЋ -

Сунчева дјевица
Из бајке стасала,
Из њедара дуге,
Из сузних кристала

Магична и чедна
Ко музика љета,
Пред звјезданим гробљем
Љепша од цвијета

Гледа валцер страве
Из дивљега круга,
Сунце мре у срцу,
Гину жеље југа

Безбожник запуцо
У невино око
У нејач, у стопе,
У небо високо

Расуле се очи
Ливадом ко свици,
Призивају Бога
Збуњени облици

Вријеме нестаје,
Бог скамењен стао,
Дан пресјечен муњом
Жртве обасјао

Крвава бујица
У тмину се слива,
Јаме се опиле,
Спаљен осмјех снива

Јаглика се оте
Пожуди злих сјена,
Да у царству огња
Буде испрошена

У смрт златну хита
Небом одјевена,
Светом тугом јекну
Суза опкољена

Удар звона јекну
Са пламених врата,
Жеравица стрекну
Пред срцем од злата

У вијенцу смрти
Мила лица тражи,
Родитељски поглед
Дако је оснажи

Да зрацима везе
Сазвучја невиди,
Да звјезданим уљем
Ране сна извиди

Китио јој њедра
Љиљан са планине,
Занио се за њом
Пламен у висине

Смрачена медуза
Јекну у бунилу
Како дјевојчурак
Изненади силу

Болесна је вјечност
Гдје живе убице
Изусти Горгона
Гласом безданице

Зацвркута плавет,
Одјекну с обала,
Јаглика Аџић је
Звијезда постала

ISSN 2536-5711

9 772536 571002 >

e-mail: rijec.pive@gmail.com